

De rol van universiteiten in een leven lang ontwikkelen voor een *maatschappij in verandering*

Grote maatschappelijke uitdagingen en een snel veranderende arbeidsmarkt maken de urgentie voor Leven Lang Ontwikkelen (LLO) groter dan ooit. De landelijke vraag naar onderwijs voor professionals neemt toe, na jarenlange lage participatie¹. Dat is een goed en hoopvol begin. Toch hebben we nog een flinke groeisprint te maken in het streven naar 62% scholingsdeelname in 2030 van alle volwassenen in Nederland². Universiteiten willen een belangrijke bijdrage leveren aan deze gezamenlijke groeiambitie. Hier hebben we de afgelopen jaren sterk in geïnvesteerd. Deze gemaakte investeringen dreigen echter teniet te gaan als er geen wettelijke ruimte komt om LLO duurzaam te borgen. UNL pleit daarom voor de wettelijke erkenning van hoger onderwijs voor professionals. De wijze waarop en het tempo hierin willen we samen met de MBO Raad, Vereniging Hogescholen, NRTO, het werkveld en ministeries nader verkennen.

Cruciaal moment voor een lerende maatschappij

De toekomstverkenning Leven Lang Ontwikkelen (LLO) zien de universiteiten als een cruciaal moment om LLO binnen het hoger onderwijs nog sterker een structurele plek te geven. Samen met de andere kennisinstellingen, onderwijsaanbieders en het werkveld staan we als universiteiten voor de opgave om de deelname aan volwassenenonderwijs te verdubbelen in 7 jaar.³ De WRR constateer-

de echter 10 jaar geleden al dat Nederland in internationaal opzicht slecht presteert⁴. Ook zien we dat het formele onderwijs het afgelopen jaar met bijna 10% is gedaald⁵. Professionals zijn door het afschaffen van de aftrekbaarheid van studiekosten minder in staat om deel te nemen aan formeel vervolgonderwijs. De invoering van subsidieregelingen, zoals STAP, biedt onvoldoende tegemoetkoming in de relatief hoge studiekosten van universitair onderwijs met name in langere leertrajecten.

¹ CBS statline leven lang leren. Data perioden 2011-2021 voor totaal mannen en vrouwen, beroeps-en niet beroepsbevolking.

Dit onderzoek laat zien dat er een groei is in scholingsdeelname van volwassenen, van jarenlang rond 20% naar 29% in 2021.

² Kamerbrief Beleidslijnen Leven Lang Ontwikkelen (2022)

³ Kamerbrief Beleidslijnen Leven Lang Ontwikkelen (2022)

⁴ Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2013)

Naar een lerende economie: Investeren in het verdienvermogen van Nederland. Amsterdam University Press.

Als we op de huidige voet verder gaan, blijft LLO binnen het hoger onderwijs alleen bestaan voor een beperkte groep die over voldoende financiële middelen beschikt en/of voor professionals die vanuit een beroepsverplichting scholing volgen. Deze groepen zijn te klein om via LLO de maatschappelijke uitdagingen te lijf te gaan en om onze samenleving toekomstbestendig te maken, en wel op een rechtvaardige manier. De universiteiten willen daarom vanuit hun eigen kracht bijdragen aan de toekomstbestendigheid van Nederland en aan de daartoe vereiste systeemverandering.

Deze systeemverandering gaat verder dan de huidige LLO-mogelijkheden die de universiteiten al decennia met hoge kwaliteit bieden, zoals meerjarige deeltijdopleidingen, beroepsopleidingen⁶ academische bij- en nascholing en valorisatie. Dit vereist ook:

- Korte, multidisciplinaire onderwijsmodules waarin organisaties en professionals de mogelijkheid krijgen om wetenschappelijke kennis en kunde te vertalen naar hun maatschappelijke context.
- Bekostiging voor kleine onderwijsmodules, in plaats van uitsluitend meerjarige opleidingen.
- Onderzoek naar succesvolle LLO-projecten gedurende de looptijd van het Nationaal Groeifonds om passende modellen en arrangementen te ontwikkelen.

Universitair LLO-onderwijs kan ingedeeld worden in twee categorieën, die allebei gericht zijn op studenten die al initiële scholing hebben gevolgd.

- NVAO geaccrediteerd post-initieel onderwijs: opscholing (bv deeltijd master, modulair onderwijs of MBA) en omscholing (bijvoorbeeld zij-instroom lerarenopleiding).
- Niet NVAO geaccrediteerd post-initieel onderwijs: Alle andere vormen van post-initieel onderwijs, bijvoorbeeld masterclasses, korte cursussen en andere scholingsactiviteiten voor professionals. Hieronder valt ook de beroepsgerichte bijscholing, zoals voor juristen, accountants, psychologen, en artsen.

Waar streven we naar?

Als universiteiten willen we verder gaan dan waar we nu staan. Hoewel in sommige (scholingsverplichte) sectoren LLO al goed en krachtig is georganiseerd, weten we dat grote aantallen mensen die nu al aan de slag zijn in de komende jaren om-, op- of bijgeschoold moeten worden. Universiteiten kunnen daar bij uitstek een belangrijke rol in spelen. Zij kunnen samen met private en andere publieke aanbieders voor een landelijk dekkend aanbod aan onderwijs voor professionals zorgen.

Om tot een krachtige systeemverandering binnen het LLO-onderwijs te komen heeft UNL meerdere ambities. We willen:

- Een structureel aanbod en de bekostiging van kort en langer lopend hoger onderwijs ontwikkelen dat:
  - zich richt op zowel mono- als multi- inter- en transdisciplinaire bijscholing;
  - zowel nauw verbonden is met de actualiteit van ons onderzoek als met de vragen die vanuit de samenleving op ons afkomen;
  - niet alleen opleidt tot een erkenning op basis van kennis maar ook academische skills kan toetsen en certificeren.
- Initiële studenten opleiden tot wendbare en adaptieve professionals voor wie LLO (daarna) een vanzelfsprekendheid is.

Om deze ontwikkelingen te stimuleren en faciliteren, zijn de universiteiten van plan om de randvoorwaarden binnen de universiteiten voor LLO te verbeteren en landelijk meer samen te werken. Het gaat o.a. om de volgende acties:

- Het ondertekenen van het landelijk convenant Scholingsportaal, waarmee de zichtbaarheid en vindbaarheid van het aanbod wordt verbeterd;
- Een gezamenlijke leerstoel inrichten voor onderzoek naar succesvolle praktijken in LLO;
- Een boegbeeld Leven Lang Ontwikkelen in elke universiteit benoemen.

Daarnaast is steun van de overheid essentieel en hebben we een aantal aanpassingen op stelselniveau nodig.

⁵ CBS statline leven lang leren. Data perioden 2011-2021 voor totaal mannen en vrouwen, beroeps- en niet beroepsbevolking. Dit onderzoek laat zien dat het absolute aantal deelnemers aan formeel onderwijs in 2021 stijgt licht, maar het aandeel formeel onderwijs terugloopt van 61,3% naar 51,5%.

⁶ Een aantal van deze opleidingen, zoals de medische vervolgoopleidingen, kent andere vormen van financiering en regelgeving en valt onder verantwoordelijkheid van andere ministeries.

Voorbeelden van LLO binnen de universiteiten voor een maatschappij in verandering

Het LLO-aanbod dat universiteiten verzorgen, kent vele varianten en vormen: van omscholing, opscholing en bijscholing; als antwoord op een behoefte binnen een sector, een beroepsgroep of juist multidisciplinair gericht op een vraagstuk dat beroeps- en sector overstijgend is. De rode lijn in ons aanbod is het benutten van onze wetenschappelijke kennis voor de maatschappij, waarbij we competenties om daadwerkelijke veranderingen in de samenleving te bewerkstelligen vergroten. Een kleine greep uit onze voorbeelden:

- 1 In het primair en voortgezet onderwijs helpen we leraren om in te spelen op maatschappelijke veranderingen.** De relatie tussen leerlingen en leraren verandert met de maatschappij mee. Wetenschap biedt inzicht in gedragsfactoren en werkende interventies die leraren in de veranderingen van hun werk ondersteunen. Zo heeft de Vrije Universiteit van Amsterdam (VU) het program Sociaal Klimaat-Interventie met Lesson Study (SKILS) opgezet. Leraren uit het primair en voortgezet onderwijs leren het sociaal klimaat van een klas te lezen en in te grijpen bij onder andere pestgedrag.

- 2 We helpen gemeenten en provincies om de woningnood aan te pakken.** Veel plaatsen in Nederland zien momenteel een hoge woningnood en kampen tegelijkertijd met een groot tekort aan bouwambtenaren. Om woningbouw strategisch aan te pakken worden trainees van gemeenten in de provincie Gelderland versneld opgeleid op basis van ons wetenschappelijk onderzoek in omgevingsrecht, planologie en politicologie. Het tweejarige programma is een samenwerking van de provincie, de stichting Werken in Gelderland, private aanbieders en de Radboud Universiteit.

- 3 Technologische innovaties worden pas nuttig als mensen en organisaties ze begrijpen en kunnen toepassen.** De technische universiteiten maken daarom ook werk van hun bijdrage aan leven lang ontwikkelen in de vorm van opleidingen en learning communities. Zo werkt de Universiteit Twente samen met bedrijven in de regio, zoals bijvoorbeeld technologiebedrijf Nedap, om voormalig bètastudenten om te scholen tot softwareontwikkelaars. De TU Eindhoven biedt interdisciplinaire post-master opleidingen voor technologen in de zorg, van biomedische technologen tot klinische informatici. En binnen het Railway Engineering programma van de TU Delft, wordt in samenwerking met Prorail via bijscholing nieuwe inzichten uit onderzoek gedeeld met professionals uit de branche.

Waar pleiten we voor?

Om deze ambities te realiseren pleit UNL voor:

- **NVAO geaccrediteerd post-initieel onderwijs te erkennen als onderdeel van de wettelijke onderwijsactiviteiten voor universiteiten met bijbehorende (extra) bekostiging.** Het ministerie onderschrijft hiermee het belang van kwalitatief hoogwaardig en toegankelijk post-initieel onderwijs essentieel is voor het behouden van het kennisniveau van Nederland. We sorteren daarmee voor op een toekomst, waarin het hoger onderwijs verder zal flexibiliseren en modulariseren, en waarin de scheidslijn tussen initiële en post-initiële studenten zal vervagen.
- **Ruimte en tijd om op basis van fondsen, zoals de LLO Katalysator, vraaggericht niet NVAO geaccrediteerd post-initieel onderwijs te ontwikkelen met het oogmerk dit onderwijs te gaan erkennen als onderdeel van de wettelijke onderwijsactiviteiten met bijbehorende (extra) bekostiging.** De universiteiten wil samen met de overheid en het werkveld met dit soort onderwijs maatschappelijke vraagstukken oplossen. Hiermee speelt de universiteit in op hun rol richting de 62% scholingsdeelname voor alle volwassenen. In afstemming met het ministerie onderzoeken we hoe we de beleidsregel 'Financiering van private activiteiten binnen de publieke instellingen' kunnen interpreteren en in hoeverre actualisering van deze beleidsregel nodig is.

- **Het blijvend stimuleren van regionale samenwerking om daarmee beter tegemoet te komen aan de groeiende behoefte aan om-, op- en bijscholing.** Een nauwe samenwerking met de MBO Raad, Vereniging Hogescholen, NRTO, vakbonden en branche organisaties is hiervoor essentieel. In gezamenlijkheid kunnen we werken aan innovatieve onderwijsvormen, microcredentiaing, flexibileringspilots en experimenten.

In de komende jaren gaan de universiteiten zich ontwikkelen richting de uitvoering van hun bredere LLO-taak, door het verder professionaliseren van de interne LLO-organisatie, het sterker erkennen en waarderen van docenten voor LLO, het creëren van ruimte voor LLO binnen de beleidsregel Publiek Privaat, het aangaan van regionale samenwerkingsverbanden, het innoveren van onderwijsvormen en het deelnemen aan landelijke flexibiliseringspilots en experimenten, zoals Microcredentials. Het Nationaal Groeifonds biedt tijdelijke middelen om hieraan vorm te geven.

Als universiteiten willen we zo vanuit onze kracht bijdragen aan de grote gezamenlijke LLO-opgave en een toekomst creëren waarin leven lang ontwikkelen de norm wordt. Een toekomst waaraan iedereen mee doet en waarin universiteiten werk maken van een doorlopend ontwikkeltraject om professionals te laten groeien. Dit doen we door onderwijs dat verbonden is met ons wetenschappelijk onderzoek, bijdraagt aan de kwaliteit van onze samenleving en voorbereidt op de maatschappij van morgen.

Open Universiteit
www.ou.nl

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

rijksuniversiteit
 groningen

Utrecht University

Erasmus
University
Rotterdam

TU/e
EINDHOVEN
UNIVERSITY OF
TECHNOLOGY

Universiteit
Leiden

UNIVERSITY
OF TWENTE.

TU Delft

VU
VRIJE
UNIVERSITEIT
AMSTERDAM

UNIVERSITEIT
VAN AMSTERDAM

TILBURG
UNIVERSITY

Radboud Universiteit

Maastricht University